

Goffman, A. (2014). *On the Run: Fugitive Life in an American City*. Chicago: University of Chicago

Thomas Swerts*¹

In haar boek *On the Run: Fugitive Life in an American City* belicht sociologe Alice Goffman het ontwrichtende effect van doorgedreven politieële surveillantie, criminalisering en penalisering op het sociale leven in één van de meest achtergestelde buurten van Philadelphia. Centraal in het boek staan de levens van residenten van de fictieve buurt '6th street', een klein gebied in de stad dat bestaat uit om en bij de vijf residentiële blokken. Door zes jaar lang rond te hangen, vriendschappen te sluiten en zelfs samen te hokken met gemarginaliseerde, zwarte, jonge mannen wiens leven verwickeld is in criminele feiten, gaande van drugshandel tot moordpogingen, biedt het boek een blik van onderuit op de verwoestende gevolgen van de zogenaamde 'War on Crime' en de 'War on Drugs'. Goffman doet in eerste instantie tot in het kleinste detail uit de doeken hoe het leven van hoofdrespondent Mike en zijn vrienden, door hun herhaaldelijke aanrakingen met het strafrechtssysteem, quasi volledig in het teken komt te staan van het 'op de vlucht' zijn voor allerhande instanties en andere belagers. Mijns inziens komt de sterkte van het boek pas volledig tot zijn recht wanneer de aandacht wordt uitgebreid naar de sociale *spill-overs* van dat voortvluchtige leven op broers, zussen, moeders, partners, vrienden en eenieder die met deze jongeren in aanraking komt. Het is op die momenten dat we een glimp opvangen van de manier waarop niet-aflatend politietoezicht en torenhoge ratio's van gevangenschap "zwarte buurten transformeert in gemeenschappen van verdachten en voortvluchtigen" (p. 8). De weelde aan - vaak spectaculaire en van geweld doorspekte - etnografische anekdotes en uitvoerige beschrijvingen van sociale interacties tussen Mike en zijn vrienden ten spijt, biedt *On the Run* echter verre van een systematisch beeld van die sociale transformatie. Desalniettemin verdient dit boek nu al zijn plaats in menige syllabi stadssociologie, al is het maar omwille van de methodologische appendix en de ethische vraagstukken die het ongetwijfeld bij de gemiddelde lezer oproept. Hieronder bespreek ik eerst de ontegensprekelijke verdiensten van die etnografie, om vervolgens dieper in te gaan op haar belangrijkste tekortkomingen en mogelijke relevantie voor actuele discussies aangaande stedelijke precariteit in Europa.

De maatschappelijke context waarin Goffmans werk gesitueerd moet worden, is die van het *Post-Civil Rights*-tijdperk, de periode in de Afro-Amerikaanse geschiedenis sinds het stemmen van de *Civil Rights Act* in 1964, waarin het tijdelijk optimisme over het verkrijgen van burgerschapsrechten voor zwarte Amerikanen nog slechts een lang ver-

---

* swerts@essb.eur.nl

1 Department of Public Administration and Sociology, Erasmus University Rotterdam

vlogen herinnering lijkt. In antwoord op de problematiek van drugsmisbruik en rellen in achtergestelde zwarte wijken, wordt de laatste decennia hoe langer hoe meer ingezet op criminalisering en repressie. Zo haalt Goffman aan dat, met als basis het jaar 2000, het aantal politieagenten in Philadelphia toenam met 69 procent sinds de jaren 60 en, parallel hieraan, de nationale gevangenisbevolking vervijfvoudigde sinds de jaren 70 (p. 2-3). Sociologisch onderzoek heeft al langer aangetoond dat het vooral zwarte, jonge mannen zijn die disproportioneel in aanraking komen met de politie en, bijgevolg, het Amerikaanse gevangeniswezen. De ophef rond de dood van Trayvon Martin in 2012 blies de *Black Lives Matter*-beweging bijkomend wind in de zeilen, terwijl het debat over de nefaste gevolgen van etnische profilering onverminderd blijft doorwoekeren. Goffmans bijdrage tot dat debat is niet zozeer dat ze zich afzet tegen bestaande literatuur betreffende stedelijke precariteit, de uitrol van de neoliberale strafstaat en raciale oppressie, maar eerder dat ze een rijkelijk empirisch gestoffeerde aanvulling biedt, die dynamieken van sociale controle en institutioneel geweld onder de microscopische loep plaatst. Het merendeel van de analytische inzichten en theoretische categorieën die Goffman uit haar langdurige observaties puurt, hebben betrekking op het morele universum dat 'voortvluchtige' buurtbewoners creëren om hun sociale wereld te ordenen. Naar analogie met Elijah Andersons intussen klassieke onderscheid tussen buurtbewoners die 'decent' respectievelijk 'street' zijn, maakt de auteur bijvoorbeeld onderscheid tussen 'clean' en 'dirty' mensen. Diegenen die gezocht worden door de politie zijn volgens Goffman dan weer 'hot', terwijl zij die tijdelijk uit hun vizier kunnen ontsnappen 'cool' zijn. Verder worden familieleden, partners en vrienden al snel potentiële 'snitches' en 'rats' in het "paranoïde sociale weefsel" dat gesponnen wordt binnen deze gemeenschappen (p. 197). Hoofdstuk per hoofdstuk illustreert Goffman de verschillende deelaspecten van dit sociale weefsel. Ze gaat achtereenvolgens dieper in op de manieren waarop jonge mannen de politie te snel leren af te zijn en gevaarlijke plaatsen of situaties leren te vermijden (hoofdstuk 2); persoonlijke relaties onder druk komen te staan en reputaties besmet geraken door de morele en emotionele druk die naasten ervaren om hen aan te geven (hoofdstuk 3); de gevangenis soms als veilige haven gebruikt kan worden tegen het geweld op de straat (hoofdstuk 4); de passage doorheen het criminele rechtssysteem collectieve rituelen aanbiedt aan jongeren in hun volwassenwordingsproces (hoofdstuk 5); en er zich een informele markt van diensten en producten ontwikkelt die jonge mannen helpt in hun voortvluchtig bestaan (hoofdstuk 6).

Het leven van de 'clean people' in 6th street, die in het laatste hoofdstuk kortstondig opgevoerd worden als tegenpool van 'dirty people' als Mike en zijn vrienden, staat in schril contrast met de uit de betere misdaadfilm weggeplukt lijkende verhalen van wilde achtervolgingen, door wraak gemotiveerde 'shootings' en hallucinante smokkeltechnieken, waar de lezer mee om het hoofd geslingerd wordt in de hoofdbrok van het boek. Goffman kwam enkel met die 'indoor guys' in contact nadat hoofdrespondent Mike, waartoe ze zichzelf achtereenvolgens als mogelijke 'love interest', 'sidekick', 'adopted sister' en 'roommate' verhiel, tot drie jaar gevangenis veroordeeld werd (p. 164, appendix). Veel meer dan videospelletjes spelen en de occasionele *joint* rollen valt er voor de etnografe echter niet te beleven bij deze jongeren. Dit brengt ons

bij een tekortkoming van deze studie, waarvan de sterkte van de etnografische focus op Mike en zijn vrienden ook tezelfdertijd de zwakte uitmaakt. De auteur geeft in het begin van het boek grif toe dat ze initieel aannam te maken te hebben met “de rotte appels van de buurt” (p. 18). Ruwweg 180 pagina’s later veegt ze die objectie al te makkelijk van tafel, door te stellen dat dit argument alleen steek zou houden in een gemeenschap waar slechts enkelen in de gevangenis terechtkomen (p. 194). Bovendien maakt Goffman in één analytische beweging gewag van een “doelbewust sociaal beleid” (*sic*) om een repressief regime te installeren dat neerkomt op een *de facto* verderzetting van het raciale kastensysteem (p. 204). Hoewel men op basis van het empirische materiaal dat gepresenteerd wordt in het boek moeilijk tot een andere conclusie kan komen, ondermijnt het gebrek aan een systematische bevraging van andere buurtbewoners - anekdotisch geturfde gebeurtenissen en occasionele bevragingen buiten beschouwing gelaten - alsook het ontbreken van een goed onderbouwde onderzoekslogica dit argument. Soms benadrukt Goffman weliswaar dat de keuzes die jonge mannen zelf maken die neerwaartse spiraal versnellen en dat ze hun voortvluchtige status te pas en te onpas invoeren als excuus voor persoonlijk falen (zie p. 96). Maar in het algemeen is het moeilijk zich van de indruk te ontdoen dat Goffman, die in de appendix uitvoerig beschrijft hoe het ‘*native*’ gaan haar zodanig vervreemde van haar medestudenten dat ze zich na verloop van tijd geen vragen meer stelde bij de noodzaak van vergelding voor moord (p. 260-261), het perspectief van deze jonge delinquenten te gretig en onkritisch verheft tot de grootste gemene deler van de rest van de gemeenschap.

Ondanks die kanttekeningen, blijft *On the Run* een *tour de force* van jewelste die niet alleen tot de Amerikaanse, maar ook tot de Europese sociologische verbeelding spreekt. Zo doemt het uitzichtloze beeld van door instituties uitgespuwde jongeren in achtergestelde en territoriaal gestigmatiseerde buurten als Molenbeek in Brussel, Borgerhout in Antwerpen of Cité des 4000 in Parijs spontaan op bij het lezen van dit werk. Hoewel de gevangenisgraad in Europa (nog) niet reikt tot de hallucinante hoogtes die men in Amerika kent, spelen etnische profilering, het kat-en-muisspel met de ordediensten en het gebrek aan constructieve antwoorden op schrijnende sociale vraagstukken ook hier hele generaties jonge mannen met een migratie-achtergrond parten. Als criminaliteit zulke jongeren al geen uitweg laat zien uit hun situatie, dan biedt de status van instant heldendom dat aan Syrië-strijders en andere ‘geradicaliseerden’ toegekend wordt binnen middens van twijfelachtig allooi, een alternatief. Wanneer we het bredere plaatje beschouwen, zien we - zoals Goffman zelf aangeeft - een interessante analogie tussen de preciaire wettelijke status en het *de facto* niet-burgerschap van, enerzijds, de jonge zwarte mannen die ze beschrijft, en anderzijds, andere geveiseerde of voortvluchtige bevolkingsgroepen zoals *sans-papiers*, dak- en thuislozen en niet-erkende vluchtelingen (p. 202-204). Net als Mike en zijn vrienden bevinden vele ongewenste en geïlegaliseerde stedelijke bewoners zich immers in een wettelijke schemerzone, waar rechten maar al te makkelijk opgeschort of ronduit geschonden worden in naam van het bewaren van de openbare orde. Wanneer de zoveelste oproep voor ‘*tough-on-crime*’ (‘*and migration*’?) beleid de ether wordt uitgezonden, biedt Goffmans goed gedocumenteerde en doorleefde relaas dan ook een inzetbaar tegengewicht.